

Pelastakaa Lasten lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta saada lausua hallituksen esitykseen kotoutumislain muuttamisesta.

Esityksessä on kiitettävästi arvioitu esityksen lapsivaikutuksia ja huomioitu taustoitus- ja arviointiosiossa myös Pelastakaa Lasten aiemmassa lausunnossa esiin nostamia huomioita. Pelastakaa Lasten huomiot eivät kuitenkaan näy itse lakimuutosesityksessä. Erityisesti haluamme yhä nostaa esiin laskennallisten korvausten enimmäiskeston lyhentämisen todennäköiset negatiiviset vaikutukset lapsiperheisiin ja lapsiin.

Haluamme myös erityisesti kiinnittää huomiota kotoutumistoimien piirissä olevien kansainvälistä suojelua saavien lapsiperheiden määrään, joka on moninkertaistunut Ukrainan pakolaisuuden myötä. Kotoutumiseen liittyvillä lakimuutoksilla on siis vaikutusta aiempaa useampaan erityisen haavoittuvassa asemassa olevaan lapseen.

Samalla Pelastakaa Lapset haluaa muistuttaa, että lapsen oikeuksien sopimus kattaa jokaisen lapsen, ja sopimuksen mukaisesti kaikessa lasta koskevassa päätöksenteossa on kyettävä huomioimaan lapsen edun ensisijaisuus.

Huomiot laskennallisen korvauksen enimmäiskeston lyhentämiseen

Pelastakaa Lapset toistaa aiemman 23.10.2023 lausumansa mukaisen näkemyksen, että laskennallisen korvauksen enimmäiskeston lyhentäminen ilman mahdollisuutta tilannekohtaisesti jatkaa kotoutumisajan korvauksia asettaa kotoutujat eriarvoiseen asemaan. Joustamattomassa järjestelmässä ei kyetä huomioimaan esimerkiksi terveydellisistä ongelmista kärsivien tai erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden mahdollista tarvetta normaalia pidemmälle kotoutumisajalle.

Joustamattomuuden seurauksena on riski, että muun muassa osa erityisen haavoittuvassa asemassa olevista lapsiperheiden vanhemmista, lapsista ja nuorista putoaa kotoutumistoimien ulkopuolelle. Pidemmällä aikavälillä tämä saattaa johtaa perheiden tai yksilöiden huono-osaisuuteen, syrjäytymiseen ja sen mukaiseen oireiluun, joista syntyy sekä taloudellisia että inhimillisiä kustannuksia.

Tästä johtuen kotoutumisen piirissä olevien henkilöiden kotoutumissuunnitelmaa on tarpeen säännönmukaisesti tarkastella, ja sen pidentämiseen tulee tarvittaessa olla mahdollisuus.

Esityksen mukaan toteutettavilla muutoksilla tuetaan maahanmuuttajan kotoutumista heti maahantulon alkuvaiheesta lähtien vahvistamalla hänen omatoimisuuttaan ja omaa vastuutaan myös käytännön asioiden hoitamisessa, kuten kaupassa käynnissä. Esityksessä ei kuitenkaan avata, miten kotoutumistuen keston lyhentämisellä käytännössä tuettaisiin kotoutumisen alkuvaiheessa olevan henkilön omatoimisuutta ja vastuun ottamista. Esityksessä esimerkkinä esiin nostettu kaupassa käynti on lisäksi vain hyvin pieni yksittäinen esimerkki, jossa maahan muuttanut henkilö, vanhempi tai perhe, tarvitsee tukea.

Pelastakaa Lasten kokemus on, että maahanmuuttajaperheiden tuen tarve on varsin moninainen. Suomeen muuttaneet perheet lähestyvät järjestön asiantuntijoita jatkuvasti muun muassa asumiseen, työnhakuun, lasten koulunkäyntiin ja harrastuksiin, oleskelulupa-asioihin, terveyteen ja talouteen liittyvissä kysymyksissä. Mikäli palveluihin ei ole helppoa löytää tai niistä ei ole tietoa, on riski, ettei palveluihin hakeuduta silloin kun niille olisi aidosti tarvetta. Tämä asettaa eriarvoiseen asemaan etenkin niiden perheiden lapset, joissa vanhemmilla ei ole esimerkiksi riittävää kielitaitoa, lukutaitoa tai suomalaisen palvelujärjestelmän tuntemusta.

Esityksessä todetaankin, että maahanmuuttajilla on heti maahanmuuton alkuvaiheessa usein korkea motivaatio kotoutumiseen ja työllistymiseen, ja jos palveluihin pääsy vaikeutuu, se voi myös passivoida henkilöä esimerkiksi työnhaussa. Esityksen mukaan vanhempien kotoutumisen tuki vaikuttaa tutkitusti myös heidän lastensa koulutus- ja työllisyyspolkuihin.

Esityksessä arvioidaan, että laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentäminen voi vaikuttaa kuntien halukkuuteen myöntää kuntopaikkoja kiintiöpakolaisille ja kansainvälistä suojelua saaville. Tällä voi esityksen mukaan olla vaikutuksia erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien ja siten eniten palveluita tarvitsevien kansainvälistä suojelua saavien maahanmuuttajien palveluihin ja kotoutumiseen. Tästä myös Pelastakaa Lapset on aiemmin esittänyt huolensa, ja haluaa korostaa tätä yhä.

Ihmisten arki rakentuu kunnissa, joten kunnat joutuvat väistämättä kohtaamaan haasteita, jos ihmiset eivät saa tarvitsemiaan palveluita oikea-aikaisesti, erilaiset perhetilanteet ja elämäntilanteet huomioon ottaen. Esimerkiksi kuntopaikan tarjoaminen samasta kunnasta tai lähialueelta lapselle ja perheelle, joka on asunut alueella vastaanottokeskuksessa pidemmän aikaa, vahvistaisi mahdollisesti jo alkaneen kotoutumisen jatkumista (esimerkiksi koulun ja harrastusten jatkuminen, ystäväpiiri). Perheiden tulisi oleskeluluvan saamisen jälkeen päästä mahdollisimman pian oman alueensa palveluiden piiriin ja lasten tulisi päästä varhaiskasvatukseen ja kouluun. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus kaikkiin kehityksensä kannalta olennaisiin palveluihin.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 60 §:ssä esitetään kunnille valtionosuusrahoitusta kotihoidon tukea saavien maahanmuuttajavanhempien kotoutumisen edistämiseen. Tämän nähdään joltain osin tasoittavan laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentämisen mahdollisia negatiivisia vaikutuksia lapsiperheisiin. Pelastakaa Lapset haluaa kuitenkin huomauttaa, että kotoutumisajan lyhentyminen vaikuttaa muihinkin kuin vain kotihoidon tukea saaviin vanhempiin ja näiden lapsiin. Vaikka kotiin lasten kanssa jääminen on varmasti yksi merkittävimmistä tekijöistä monen vanhemman hitaammalle kotoutumisprosessille, ja kotihoidon tukea saaviin maahanmuuttajavanhempiin panostaminen on hyvä aloite, on myös muita syitä miksi vanhempi ei ehdi oppia riittävästi kieltä ja maan tapoja kotoutumisen määrääjassa, kuten kielellinen lähtötaso (ml lukutaidottomuus) tai traumaattisista kokemuksista tai

Pelastakaa Lapset

sairauksista johtuva oppimisen tai muun toiminnan vaikeus. Näiden vanhempien kohdalla kotoutumisajan maksimikeston lyhentämisellä saattaa olla merkittävä vaikutus onnistuneeseen kotoutumiseen, ja tällä puolestaan on vaikutusta perheen lapsiin. Näihin vanhempiin ja perheisiin ja heidän kotoutumiseensa myönnettävällä lisätuella ei olisi vaikutusta.

Huomiot ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten aikuistumisen tuen yläikärajaa

Esityksessä tunnistetaan hyvin riskit, joita saattaa sisältyä lakimuutokseen, jossa jälkihuollon ikärajaa ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten kohdalla lasketaan. Esityksen mukaan *riskinä on, että kyseessä olevat nuoret tarvitsevat aikuistumisen tuen puuttuessa esimerkiksi aikuissosiaalityön, mielenterveyspalveluiden tai opiskelijahuollon palveluita, ja kokonaistaloudellisesti arvioituna säästöt jäävät ennakoitua vähäisemmiksi. Riskinä on myös, että tuen puuttuessa nuorten syrjäytymisen kustannukset yhteiskunnalle voivat olla huomattavasti aikuistumisen tuen kustannuksia suuremmat.*

Pelastakaa Lapset ei tue aloitetta jälkihuollon ikärajan laskemisesta ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten kohdalla.

Mikäli ikärajaa kuitenkin lasketaan, Pelastakaa Lapset kannattaa 2. lakiehdotuksen esitystä siirtymäsääntelystä. On tärkeää, että lapset ja nuoret voivat luottaa hallinnollisten päätösten pysyvyyteen ja jo aloitetut tukitoimet pysyisivät voimassa.

Lisätietoja:

Eveliina Viitanen
Kehittämispäällikkö
eveliina.viitanen@pelastakaalapset.fi
050 911 9295